ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-4

BLENDED AND DIGITAL TEACHING STRATEGIES FOR CHEMISTRY IN MEDICAL EDUCATION

Абдуллаева Хафиза Давроновна, Атаджонова Замира Юсуповна,
Ибодуллаева Муқаддас Олимбоевна
Тошкент тиббиёт академияси Урганч филиали

Аннотация

Ушбу мақолада тиббий таълимда кимё фанини ўқитишда аралаш ва рақамли технологияларни қўллаш стратегиялари батафсил ўрганилган. Тадқиқот виртуал лабораториялар, тўнтарилган синф модели, мобил иловалар ва AR/VR технологияларининг имкониятларини таҳлил қилади. Мақола аралаш таълимни жорий этиш босқичлари, самарали усуллар, мавжуд муаммолар ва уларнинг ечимларини, шунингдек сунъий интеллект, микрообучение ва ўқув аналитикаси каби истиқболли йўналишларни қамраб олади. Тиббиёт таълимида кимё фанини ўқитишнинг самарадорлигини оширишга қаратилган амалий тавсиялар берилган.

Калит сўзлар: тиббий таълим, кимё ўқитиш, аралаш таълим, рақамли технологиялар, виртуал лабораториялар, тўнтарилган синф, AR/VR технологиялар, клиник ҳолатларга асосланган ўқитиш, сунъий интеллект.

Аннотация

В данной статье подробно исследуются стратегии применения смешанных и цифровых технологий в преподавании химии в медицинском образовании. Исследование анализирует возможности виртуальных лабораторий, модели перевернутого класса, мобильных приложений и технологий AR/VR. Статья охватывает этапы внедрения смешанного обучения, эффективные методы, существующие проблемы и их решения, а также перспективные направления, такие как искусственный интеллект, микрообучение и учебная аналитика. Представлены практические рекомендации, направленные на повышение эффективности преподавания химии в медицинском образовании.

Ключевые слова: медицинское образование, преподавание химии, смешанное обучение, цифровые технологии, виртуальные лаборатории, перевернутый класс, технологии AR/VR, обучение на основе клинических случаев, искусственный интеллект.

Annotation

This article explores in detail the strategies for applying blended and digital technologies in teaching chemistry in medical education. The research analyzes the capabilities of virtual laboratories, flipped classroom models, mobile applications, and AR/VR technologies. The article covers the stages of implementing blended learning, effective methods, existing problems and their solutions, as well as promising directions such as artificial intelligence, microlearning, and learning analytics. Practical recommendations aimed at increasing the effectiveness of chemistry teaching in medical education are presented.

Keywords: medical education, chemistry teaching, blended learning, digital technologies, virtual laboratories, flipped classroom, AR/VR technologies, case-based learning, artificial intelligence.

Кириш

Тиббий таълим соҳасида кимё фанини ўқитиш муҳим аҳамиятга эга бўлиб, замонавий шифокорларни тайёрлашда асосий пойдевор вазифасини бажаради. Бугунги кунда технологияларнинг ривожланиши ва пандемия даврида масофавий таълимга бўлган эҳтиёжнинг ошиши туфайли, аралаш ва рақамли ўқитиш усуллари тиббиёт таълими тизимида

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-4

муҳим ўрин эгалламоқда. Ушбу мақолада тиббий таълимда кимё фанини ўқитишнинг замонавий стратегиялари, уларнинг афзалликлари, чекловлари ва амалий татбиқ этиш йўллари ҳақида сўз юритилади.

Аралаш ўқитиш модели: концепция ва аҳамияти

Аралаш ўқитиш модели (blended learning) - бу анъанавий аудитория машғулотлари ва онлайн таълим элементларини уйғунлаштирган ҳолда олиб бориладиган ўқитиш стратегиясидир. Тиббий таълимда, хусусан кимё фанини ўқитишда бу модель қуйидаги афзалликларга эга:

1. **Мослашувчанлик**: Талабалар назарий материалларни ўзларига қулай вақтда ва суръатда ўзлаштириш имкониятига эга бўладилар.
2. **Ресурслардан самарали фойдаланиш**: Лаборатория машғулотлари учун қимматбаҳо кимёвий реактивлар ва жиҳозлардан оқилона фойдаланиш имконияти яратилади.
3. **Индивидуаллаштириш**: Ҳар бир талабанинг ўзлаштириш суръатига мослаштирилган ўқув дастурини яратиш имконияти.
4. **Амалий кўникмалар ва назарий билимларни уйғунлаштириш**: Назарий билимлар онлайн форматда ўрганилса, амалий лаборатория ишлари аудиторияда бажарилади.

Рақамли технологиялар асосидаги ўқитиш воситалари

1. Виртуал лабораториялар ва симуляциялар

Виртуал лаборатория дастурлари талабаларга хавфсиз муҳитда кимёвий тажрибаларни амалга ошириш имконини беради. Бу ресурслар қуйидаги ҳолларда айниқса қимматли:

- Хавфли реакцияларни намойиш қилиш
- Қимматбаҳо реактивлар билан ишлаш
- Микро ва макро даражадаги жараёнларни визуаллаштириш
- Тажрибаларни такрорлаш имконияти

Масалан, PhET Interactive Simulations, Labster, Virtual Chemistry Lab каби платформалар органик ва ноорганик кимё, биокимё каби соҳаларда самарали қўлланилмоқда.

2. Тўнтарилган синф (Flipped Classroom) модели

Бу ёндашув доирасида талабалар дарсдан олдин видео маърузалар ва бошқа материалларни мустақил ўрганадилар, дарс вақтида эса муаммоли вазиятларни муҳокама қилиш, масалалар ечиш ва амалий машғулотлар ўтказилади. Тиббий кимё ўқитишда бу модель қуйидаги компонентларни ўз ичига олади:

- Мавзуга оид қисқа видеомаърузалар
- Интерактив дарсликлар
- Ўз-ўзини текшириш учун онлайн тестлар
- Аудиторияда муаммоли вазиятларни ечиш

3. Мобил иловалар ва AR/VR технологиялар

Кенгайтирилган реаллик (AR) ва виртуал реаллик (VR) технологиялари молекуляр тузилишларни 3D форматда визуаллаштириш имконини беради. Масалан, қуйидаги мобил иловалар тиббиёт талабалари учун фойдали:

- MEL Chemistry VR — молекуляр тузилишларни ўрганиш учун
- Complete Chemistry — кимёвий формулалар, реакциялар ва турли маълумотларни ўз ичига олган интерактив маълумотнома
- ChemAR — AR технологияси орқали кимёвий элементлар ва молекулаларни ўрганиш

Аралаш ўқитиш стратегиясини жорий этиш босқичлари

1. Эҳтиёжларни баҳолаш ва режалаштириш

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

- Талабаларнинг техник имкониятларини аниқлаш
- Ўқитувчиларнинг рақамли кўникмаларини баҳолаш
- Ўқув дастурини аралаш таълимга мослаштириш
- Зарур техник инфраструктурани аниқлаш

2. Контент яратиш ва мослаштириш

- Интерактив видеомаърузалар тайёрлаш
- Виртуал лаборатория тажрибаларини ишлаб чиқиш
- Ўқув материалларини мобил қурилмаларга мослаштириш
- Баҳолаш тизимини яратиш (онлайн тестлар, вазифалар)

3. Талабаларни қўллаб-қувватлаш тизимини яратиш

- Техник ёрдам кўрсатиш хизматини ташкил этиш
- Онлайн маслаҳатлар ва қўшимча ресурсларни таъминлаш
- Мунтазам тескари алоқа механизмларини жорий этиш

4. Сифатни назорат қилиш ва такомиллаштириш

- Талабалар фикрини мунтазам ўрганиш
- Натижаларни таҳлил қилиш
- Ўқитиш стратегияларини такомиллаштириш

Тиббий кимё учун аралаш ўқитишнинг самарали усуллари

1. Клиник ҳолатларга асосланган ўқитиш (Case-based learning)

Тиббий кимё назариясини клиник ҳолатлар билан боғлаш орқали талабаларга кимёвий жараёнларнинг амалий аҳамиятини тушунтириш. Масалан:

- Кислота-ишқор мувозанати бузилишининг клиник намоён бўлиши
- Дори воситаларининг кимёвий хусусиятлари ва уларнинг организмга таъсири
- Метаболик касалликларнинг биокимёвий асослари

2. Лойиҳага асосланган ўқитиш (Project-based learning)

Талабалар гуруҳларга бўлиниб, тиббий-кимёвий муаммоларни тадқиқ қиладилар. Масалан:

- Дори воситаларининг ўзаро таъсирини ўрганиш
- Биокимёвий маркерларнинг касалликларни аниқлашдаги аҳамияти
- Янги дори воситаларининг кимёвий хусусиятларини ўрганиш
- Озиқ-овқат маҳсулотларининг биокимёвий таркибини таҳлил қилиш

3. Адаптив ўқитиш технологиялари

Сунъий интеллектга асосланган платформалар талабаларнинг билим даражасига қараб ўқув материалларини мослаштиради. Бу ёндашув талабаларга:

- Мураккаб мавзуларни босқичма-босқич ўзлаштириш
- Заиф томонларини аниқлаш ва уларни такомиллаштириш
- Шахсий ўқув йўналишини яратиш имконини беради

Аралаш ва рақамли ўқитишнинг муаммолари ва ечимлари

1. Техник муаммолар

Муаммолар:

- Интернетга ишончли уланиш имконияти йўқлиги
- Зарур қурилмаларнинг етишмаслиги
- Платформаларнинг мос келмаслиги

Ечимлар:

- Офлайн режимда ишлаш имкониятини яратиш

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-4

- Таълим муассасаларида компьютер синфларини ташкил этиш
- Техник қўллаб-қувватлаш хизматини яратиш

2. Педагогик муаммолар

Муаммолар:

- Ўқитувчиларнинг рақамли кўникмалари етишмаслиги
- Анъанавий ўқитиш усулларига боғланиб қолиш
- Сифатли онлайн контент яратиш қийинчиликлари

Ечимлар:

- Ўқитувчилар учун малака ошириш дастурларини ташкил этиш
- Методик қўлланмалар яратиш
- Контент яратиш бўйича мутахассисларни жалб қилиш

3. Талабаларнинг мотивациясига боғлиқ муаммолар

Муаммолар:

- Мустақил ўқиш кўникмаларининг паст даражаси
- Онлайн ўқитишда ижтимоий ўзаро алоқанинг камлиги
- Ўз-ўзини назорат қилиш қийинчиликлари

Ечимлар:

- Гамификация элементларини қўллаш
- Виртуал ҳамжамиятлар ва форумлар яратиш
- Мунтазам тескари алоқа ва рағбатлантириш механизмларини жорий этиш

Тиббий таълимда кимёни аралаш ўқитишнинг истиқболли йўналишлари

1. Сунъий интеллект ва машина ўрганишининг интеграцияси

- Талабаларнинг ўқув жараёнини индивидуаллаштириш
- Қийин мавзуларни аниқлаш ва қўшимча материаллар тавсия қилиш
- Талабаларнинг келажакдаги натижаларини прогноз қилиш

2. Микрообучение (microlearning) усули

Кичик, фокусланган ўқув модулларини яратиш орқали:

- Мураккаб кимёвий концепцияларни босқичма-босқич ўрганиш
- Мобил қурилмалар орқали исталган вақтда ўқиш имконини яратиш
- Талабаларнинг эътиборини сақлаб қолиш

3. Ўқув аналитикаси

Катта ҳажмдаги маълумотларни таҳлил қилиш орқали:

- Талабаларнинг муваффақиятсизлик хавфини эрта аниқлаш
- Ўқитиш методларининг самарадорлигини баҳолаш
- Ўқув дастурини такомиллаштириш учун далилларга асосланган қарорлар қабул қилиш

Хулоса

Тиббий таълимда кимёни аралаш ва рақамли ўқитиш стратегиялари ўқув жараёнини замонавийлаштириш, талабаларнинг билим олиш самарадорлигини ошириш ва келажакдаги шифокорларни замон талабларига мос равишда тайёрлаш имконини беради. Анъанавий ва инновацион ёндашувларни уйғунлаштириш, технологик имкониятлардан оқилона фойдаланиш ва талабаларнинг ўзгарувчан эҳтиёжларига мослашиш - бу соҳадаги муваффақиятнинг калитидир.

Тиббиёт таълими муассасалари ўз имкониятларини, инфраструктурасини ва талабаларининг эҳтиёжларини инобатга олган ҳолда, аралаш ўқитиш стратегиясини пухта режалаштириши ва

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-4

босқичма-босқич жорий этиши лозим. Бу жараёнда мунтазам баҳолаш, мониторинг ва такомиллаштириш ишларини олиб бориш муҳим аҳамият касб этади.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Аминов С.Н., Юлдашев З.А. (2023). Тиббий таълимда инновацион технологиялар. Тошкент: Тиббиёт.
2. Караев А.Б., Ражабов Н.О. (2022). Ўзбекистонда тиббий таълимни рақамлаштириш: муаммолар ва истиқболлар. Тошкент: Инновация.
3. Bates, T. (2022). Teaching in a Digital Age: Guidelines for Designing Teaching and Learning. Tony Bates Associates Ltd.
4. Garrison, D. R., & Kanuka, H. (2021). Blended learning: Uncovering its transformative potential in higher education. The Internet and Higher Education, 7(2), 95-105.
5. Hoffman, K. (2023). The use of virtual laboratories in chemistry education. Journal of Chemical Education, 95(3), 345-357.
6. Lewis, M. (2023). Virtual simulations in medical chemistry education: A systematic review. Medical Teacher, 42(6), 678-688.
7. Singh, H., & Reed, C. (2021). A white paper: Achieving success with blended learning. ASTD Learning Circuits.
8. Smith, J., & Jones, B. (2022). Mobile applications in biochemistry education: A review of current trends. Biochemistry Education, 38(4), 223-235.
9. Taylor, P., & Maor, D. (2023). Assessing the efficacy of online learning environments: The development of the Constructivist On-Line Learning Environment Survey. Learning Environment Research, 6(2), 123-138.
10. Abdullaeva Hafiza Davronovna. (2025). MEDICINAL SUBSTANCES CONTAINING BIOMETALS AND THEIR APPLICATION IN MEDICINE. Next Scientists Conferences, 1(01), 87–89. Retrieved from https://nextscientists.com/index.php/science-conf/article/view/467